

Socialdepartementet
s.remissvar@regeringskansliet.se
s.fs@regeringskansliet.se

Remissyttrande – Remiss av betänkandet Ombuds tillgång till vård- och omsorgsuppgifter och förenklad behörighetskontroll inom vården (SOU 2021:39) S2021/04713

Sammanfattning

Region Kronoberg har av Socialdepartementet beretts tillfälle att avge yttrande över ovanstående remiss.

Många patienter och omsorgsmottagare behöver exempelvis på grund av hög ålder eller funktionsnedsättning hjälp för att klara det praktiska kring sina vård- och omsorgsprocesser. Betänkandet föreslår därför att vård- och omsorgsgivare, med patientens eller omsorgsmottagarens medgivande, ska ha möjlighet till att ge andra fysiska personer (ombud) elektronisk tillgång till patientuppgifter, planerade insatser och sammanhållen vård- och omsorgsdokumentation. Med omsorgsmottagare syftar man på äldre och personer med funktionsnedsättningar.

Vidare föreslås i betänkandet att göra det enklare att kontrollera hälso- och sjukvårdspersonals legitimationer genom att göra Socialstyrelsens register över legitimerad hälso- och sjukvårdspersonal öppet och sökbart via internet. I registret ska endast person- eller samordningsnummer få användas som sökbegrepp. Ändringarna föreslås börja gälla den 1 januari 2023.

Region Kronoberg välkomnar betänkandet och vill lämna synpunkter på de delar som omfattar Ombuds elektroniska tillgång till vård- och omsorgsuppgifter, HOSP-registret på internet samt Annan elektronisk tillgång till HOSP-registret.

Synpunkter

Region Kronoberg lämnar följande synpunkter:

DEL 6 Ombuds elektroniska tillgång till vård- och omsorgsuppgifter

Region Kronoberg anser det välkommet att lagstiftaren nu möjliggör att ett ombud genom samtycke kan få direktåtkomst till vårdgivarens uppgifter om patienten. Det finns ett klart behov av och klara fördelar med att vårdgivare får möjlighet att, i enlighet med patientens frivilliga medgivande, ge en närstående utanför hälso- och sjukvården elektronisk tillgång till patientuppgifter.

Vidare anser Region Kronoberg att det är bra att betänkandet lyfter fram principen om uppgiftsminimering, det vill säga begränsad tillgång till uppgifter efter ett visst datum eller till en viss vårdenhet. Det skulle dock vara önskvärt att betänkandet utifrån ett integritetsperspektiv och principen om uppgiftsminimering lyfter möjligheten till ytterligare uppgiftsbegränsningar exempelvis genom möjligheten att begränsa åtkomsten till ett specifikt sjukdomsförlopp eller för en viss bestämd tid.

Region Kronoberg önskar ett förtydligande kring vilka åtgärder och vilken typ av utredning som vårdgivaren anses ska vidta när hälso- och sjukvårdspersonal anmäler att denne har *"anledning att misstänka att den enskildes medgivande inte ger uttryck för den enskildes fria vilja eller att den enskilde varaktigt inte längre är i stånd att lämna ett medgivande."* Det saknas även närmare överväganden om lämpligt förfarande för hur vårdgivaren ska hantera situationen, hur och när ombudsfunktionen ska avslutas samt hur patienten ska informeras.

Vidare anser Region Kronoberg att det vore önskvärt med ett förtydligande kring huruvida loggning och loggkontroller ska göras samt vilka övervägande som gjorts gällande lämpliga säkerhetsåtgärder.

Region Kronoberg kan konstatera att det i relation till ombuds elektroniska tillgång till sammanhållna vård- och omsorgsdokumentation skulle var önskvärt med ytterligare information om hanteringen av personuppgiftsansvaret mellan socialtjänst och vårdgivare, exempelvis vid inhämtande och återkallande av samtycken samt hantering av säkerhetsmässiga åtgärder.

6.2.5 – Region Kronoberg uppskattar att man i betänkandet tar upp att patienten alltid har möjlighet att uttryckligen avtala om tystnadsplikt och sanktioner vid brott mot tystnadsplikten med den som har elektronisk tillgång till den enskildas uppgifter. Region Kronoberg ställer sig dock frågan om hur många enskilda som känner till dessa möjligheter och anser det viktigt att vidare fundera kring hur dessa integritetshöjande åtgärder kan omsättas i ett reellt skydd.

6.2.5 – Region Kronoberg anser att betänkandet till viss del innehåller dubbla budskap kring skyldigheten att anmäla misstankar om att medgivandet inte är frivilligt. Enligt betänkandet ska en fullmakt i regel inte ifrågasättas utan man ska utgå från att den tillkommit i laga ordning.

Betänkandet betonar att förslagen helt bygger på frivillighet; vårdgivare och patienter behöver inte gå med på elektronisk tillgång och den som fått elektronisk tillgång behöver inte använda den. Sannolikt kommer dock de allra flesta vårdgivare att införa möjligheter till denna ombudsfunktion då det ligger i linje med arbetet med Nära vård, och sannolikt kommer patienter erbjuda anhöriga elektronisk tillgång till dennes uppgifter. Samtidigt som betänkandet betonar frivilligheten kvarstår tidigare nämnd risk om påtryckningar från anhöriga. Som

vårdgivare kan det bli svårt att ifrågasätta om direktåtkomsten har getts på frivillig väg utan ytterligare guidning.

6.2.6 – Region Kronoberg ser samma risker i det här avsnittet som i 6.2.5.

6.4.3 – Region Kronoberg anser det bra att betänkandet lyfter fram det olämpliga i att ge ombudet elektronisk tillgång till uppgifter som omfattas av sekretess i förhållande till patienten och som patienten inte själv har tillgång till. Patienten skulle annars riskera att hamna i en anmärkningsvärd situation i förhållande till ombudet.

6.4.4 – Betänkandet betonar att vårdgivaren inte behöver göra någon kontroll eller lämna ett godkännande i det enskilda fallet för att en annan fysisk person ska kunna ges tillgång till patientuppgifterna. Vidare lyfts det i betänkandet att det här praktiskt kan lösas genom en kryssruta i webbgränssnittet där patienten får kryssa i att den känner den fysiska person som ska ges elektronisk tillgång. Region Kronoberg anser att det här kan innebära en gränsdragningsproblematik där vårdgivaren inte ska kontrollera, men samtidigt kontrollera.

6.4.5 (under rubriken Patienter med nedsatt beslutsförmåga) – Enligt betänkandet kan vissa personers hälsotillstånd eller deras nedsatta kognitiva förmåga innebära att de inte kan lämna ett giltigt medgivande till att häva sekretessen. I de fallen kan den föreslagna bestämmelsen inte tillämpas. Betänkandet föreslår därför att om det behövs särskild reglering i dessa fall bör regleringen utformas i enlighet med befintlig reglering. Region Kronoberg önskar dock ett förtydligande på detta område då befintlig reglering är otydlig och det saknas en konsekvent praxis på området.

Vidare lyfter betänkandet att det kan antas att omsorgsmottagare med nedsatt beslutsförmåga tillhör de grupper som är i störst behov av informationsöverföring mellan instanserna, eftersom de ofta har svårigheter att själva förmedla informationen. Betänkandet hänvisar till den särskilda sekretessbrytande bestämmelsen i 25:13 OSL som anger att om den enskilde på grund av demens eller annat hälsorelaterat skäl inte kan samtycka och uppgifter behöver lämnas till exempelvis en annan vårdgivare eller till socialtjänsten så hindrar inte sekretessen enligt 25:1 OSL detta. Region Kronoberg vill dock påpeka vikten av att tolka och använda den här bestämmelsen restriktivt. Bestämmelsen ska inte tillämpas som en "generalklausul" på alla patienter som har varaktigt nedsatt beslutsförmåga.

6.4.5 (under samma rubrik, men underrubriken *Patienter vars tillstånd förändras så att de inte längre kan ta ställning till om den elektroniska tillgången ska avslutas*) – Betänkandet lyfter att om patienten i sitt nuvarande tillstånd visar ett avståndstagande eller direkt motvilja mot den som getts elektronisk tillgång till den enskilda uppgifter kan det finnas anledning att avsluta den elektroniska tillgången. Om patienten sedan ändrar sin inställning och åter visar ett förtroende för personen, kan det

finnas anledning att, med stöd av det lämnade medgivandet, åter ge personen elektronisk tillgång.

Region Kronoberg anser att betänkandet skulle kunna utveckla resonemanget kring denna problematik. Vårdgivaren bör alltid ha möjlighet att avsluta den elektroniska tillgången vid misstankar om utnyttjande på ett otillbörligt sätt.

7. HOSP-registret på internet

Region Kronoberg saknar överväganden kring varför HOSP-id inte skulle kunna vara ett lämpligare alternativ – både utifrån ett integritetsperspektiv och mot bakgrund av att personnummer och samordningsnummer inte är allmänt kända personuppgifter. Region Kronoberg anser det angeläget att fundera över lämpligheten med att använda person- och samordningsnummer med tanke på att det är en särskilt skyddsvärd personuppgift. Legitimerad personal kan ha skyddat personnummer vilket skulle innebära en begränsad möjlighet till verifiering av dessa personers legitimation.

8. Annan elektronisk tillgång till HOSP-registret

Region Kronoberg anser det positivt att beslut om elektronisk åtkomst till HOSP-registret läggs på myndighetsnivå mot bakgrund av principen om uppgiftsminimering. Betänkandet innehåller goda överväganden gällande behovsanalys i förhållande till integritetsriskerna.